

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН УЧЕНИК НА ЧАРОДЕИ

Превод от руски: [Неизвестен], 1973

chitanka.info

Не знам какъв човек трябва да бъдеш, за да започнеш без трепет първия в живота си работен ден. Още повече в Специалната Аварийна, където се стремят тълпи, а попадат единици, пък и те скоро се пресяват наполовина.

— Е, как, готов ли си за ролята на Атлант, подпирател на Земята, а заедно с нея и Космоса?

Сътрудникът, под чието покровителство бях поставен, гледаше весело.

Специалната Аварийна беше онова нервно сплитане, в което се срещаха всички земно-космични линии за свързка. Тя разполагаше с най-могъщ изчислителен парк, огромна информотека, но външно приличаше по-скоро на санаториум — неголямо, тихо здание, в тихо горско кътче, над тиха рекичка. Тук беше в сила едно-единствено правило: на минутата да поемеш дежурството, на минута да го сдадеш. При това човек можеше предварително да се откаже от дежурство, ако се чувствава недостатъчно бодър. Длъжен беше да се откаже! Тук не човекът се нагаждаше към особеностите на работата, а работата се нагаждаше към особеностите на човека. До такава степен, че даже по време на дежурството — разбира се, ако нямаше повикване — всеки можеше да се занимава с каквото му хрумне. И това в организация, върху която лежеше наистина небивала отговорност!

С разума си аз разбирах цялата необходимост от този ред, неговата правилност. Мнозина, кой знае защо, мислят, че най-строгата дисциплина е дисциплината на външната регламентация. Тя наистина е най-неприятната, но единици са хората, които не могат да се приспособят към нея.

Но дори това не ме безпокоеше. Не се опасявах, че ще затъна в мързел. Мене ме тревожеше и плашеше едно: способен ли съм да върша онова, което вършат моите колеги. Всъщност изглеждаше просто. Когато блеснеше червеният сигнал за тревога, в Специалната Аварийна никой наникъде не побягваше. Обикновено тревогата сварваше дежурния в креслото, където той си и оставаше, бавно отпивайки кафето си, и размишляваше. Неговото поведение дотолкова противоречеше на всички понятия за „тревога“, „бедствие“, „аврал“, че страничен човек изпитваше силно желание да хване за яката уж дремещия сътрудник и да го пробуди за активни действия.

Впрочем тук нямаше нищо чудно. Макар че как да кажа... Ако един човек мисли бързо, а друг по-бавно, на пръв поглед изглежда, че умът на първия работи по-добре. Това е разпространено заблуждение. Творческото мислене е далеч по-бавно, защото то се отказва от готовите навици.

Това не се е разбрало и приело изведнъж. Векове и даже хилядолетия практическата дейност на хората във всички сфери беше свързана като правило с решаването на отдавна известни, повтарящи се проблеми. Но двадесетият, а дори още деветнадесетият век вмъкнаха човечеството в кръг от грижи и дела, които нямаха пример в миналото. И традиционните форми на мислене все по-убедително започнаха да доказват своята непригодност. Така възникна Специалната Аварийна, която се занимаваше само с онези случаи, в които опитът пасуваше и положението изглеждаше безизходно.

По-нататък обаче все по-малко разбирах как тези хора, с които сега ежедневно общувах, можеха да постигнат невъзможното. Тъй като имаха работа с всякакви проблеми, би казал човек, че те трябва да знаят всичко — всички области на техниката, науката и практическата дейност. Но те съвсем не бяха енциклопедисти! Те се изхитряха да измъкнат от дъното на океана затрупан от срутване батискаф, когато в него оставаше въздух само за осем часа и всички бяха отпуснали отчаяно ръце. И те успяваха в това, въпреки че дотогава са нямали и понятие каква е конструкцията на батискафа и въобще какви средства за спасяване съществуват в такъв род ситуации. Нещо повече, те и не искаха да знаят за известните вече средства!

Аз не можех да си обясня как при тези условия те постигат успех там, където никой не го постигаше, и това силно ме тревожеше. Та нали, ако те не са всезнаещи, ако не са гении на действието, трябва да притежават някакъв секрет, за който учебниците по евристика мълчат! Секрет, без знанието на който аз ще се проваля в мига, когато през моето дежурство блесне червеният сигнал за тревога. Все повече ми се струваше, че нищо не умея, че нищо не мога, изнервих се от очакване и ако то би се проточило още една седмица, вероятно вече за нищо нямаше да бъда годен. Но и моят час дойде, както винаги, внезапно.

Аз седях и както обикновено четях, когато на пулта блесна аварийният сигнал. В първия миг се загледах тъпо в неговите трептящи отблясъци. След това като че някой друг натисна бутона на

информовизора. И докато се нижеха данните, вътре в мен всичко изстиваше от страх. „Атлант, подпиращ Земята и Космоса.“

Печатащият апарат тракаше, сигналите за катастрофата летяха, а аз седях като дръвник. Само очите ми въпреки самия мене вече поглъщаха съдържанието на листовете, които бълваше машината.

Ето какво бе станало. На мъничкия астероид „Амон-2“ вече няколко години работеше научноизследователска и навигационна станция. Седем души живееха там приблизително в същите условия, при които някога са се намирили полярниците или метеоролозите в планините. Веднъж на няколко месеца тук идваше кораб, а в останалото време хората бяха предоставени сами на себе си. Всички служби на станцията бяха надеждно защитени от космичното излъчване и от заблудените метеорити, така че престояването на астероида се считаше за съвършено безопасно. Не беше взета под внимание само една дреболия, а именно: масата на астероида беше толкова малка, че при излитане и кацане корабът му предаваше тласък, който леко изменяше орбитата му. Тук не можеше да се направи нищо, пък и наистина това нямаше никакво значение: просто от време на време трябваше да се уточняват координатите на станцията, които се изменяха след посещението на всеки кораб. Тази работа не се смяташе за спешна, което и доведе до трагедията.

Станцията както винаги съобщила на Луната новите си координати. Трудно е да се каже къде са ги прехвърляли толкова време, но си остава факт, че не ги съпоставили веднага. А когато ги съпоставили, се ужасили: по фатално стечение на обстоятелствата астероидът придобил такава орбита и такава скорост, които неминуемо трябвало да го срещнат с астероида „Озета“.

Никога дотогава не допусkali такава възможност, защото в пояса на астероидите срещата на две масивни тела е по-малко вероятна, отколкото стълкновението на два наслука хвърлени камъка. И все пак това се случило.

Ситуацията изглеждаше безизходна. Хората не можеха да напуснат станцията, тъй като не разполагаха със съответните транспортни средства. Най-близкият в този район кораб можеше да достигне астероида чак след изтичането на пет денонощия. А сблъскването щеше да настъпи след 73 часа! Трябваше да спася хора, които, съдейки по всичко, не можеха да бъдат спасени.

Овладях се и започнах да мисля.

Дори за миг не допуснах, че задачата е нерешима. Какво-що, но на това са ме научили! Не бива да се залавяш, като започнеш оттам, че успехът е невъзможен. Хората могат да бъдат спасени. Но как?

Масата на астероида не е голяма — ето от какво трябваше да се тръгне. Щом като тя не е голяма, за бягството се искаше нищожно ускорение. Малките реактивни двигатели на скафандрите очевидно не могат да дадат такова ускорение, иначе не биха ни тревожили. Трябва да се намери нещо друго. Какво?

Мислено си представих скалистото островче на астероида, около който бавно се върти чернозвездното небе. Вероятно върховете на астероида леко сребреят в отблясъците на Млечния път. Мъничките, също сребристи фигурки на хората са замрели върху гребена на скалата. Отметнали глава назад, те се вглеждат в катраненото небе, където сред хилядите други кротко и невинно свети звездичката, устремена срещу тях. Нищо не може да ги раздели в пространството, денят и часът, в който ще се сблъскат, е известен с точност до секунда...

Всичко би било просто, ако те имаха обикновен мобил. Ще разчистят стартовата площадка още сто метра, ще засилят мобила по тази писта — ех, как ще литне той над стръмнината.

Не става. Те нямат мобил. Защо им е на астероид, който пеша може да се обиколи за час? А защо да не помисля за съвсем-съвсем примитивен катапулт... Наоколо ми нямаше нищо. Бях се пренесъл при хората там.

Това, с което се занимавах сега, беше естествено злостно нарушение на всички правила на мисленето. В тази област е необходима свирепа дисциплина. Тя е задължителна за мисленето толкова, колкото му е необходима и външната свобода — без спазването на тези две условия умът на човека работи лошо. Но това малко разгриване ми беше необходимо. Аз трябва „да видя“ задачата, без това не мога.

А сега стига занаятчийство! По метода на безсистемните опити се работи само ако не ти е жал за своето и чуждото време.

От самото начало всичко е погрешно. Погрешно е поставена самата задача. Да се спасяват хората съвсем не е най-доброто решение, колкото и ужасно да звучи това. Да допуснем, че спася хората. Ами

станцията, апаратурите? Те ще загинат. Следователно как трябва да изглежда идеалното решение? Астероидът със станцията да продължи своя път, без да се сблъска.

Проверявах това решение една-две секунди.

Какво пречи за идеалното решение? Това, че с астероида да не може да се маневрира. А не може да се маневрира, защото той няма двигатели.

И така, задачата е ясна: трябва да се помисли как да се снабди астероидът с двигатели.

На втори план, без да пречат, течаха странични мисли. Интересно е дали са намерили вече решението онези, които ме подсигуряват? Обикновено никой не подсигурява дежурния, иначе той — чисто подсъзнателно — не може да мобилизира цялата сила на своя ум. Просто съществува контролен срок; не си се вместил в него — предай задачата на друг. Бегло погледнах часовника: до контролния срок оставаха още петдесет минути.

Необходим е двигател на астероида. Естествено той трябва да бъде реактивен. Ако, да кажем, се пробие сондаж и в него се изпари бързо голямо количество вода, може да се получи импулс, който да измести астероида от фаталната орбита. Много не трябва, достатъчно е мъничко отклонение: за седемдесетте часа бяг по орбитата изкривяването ще отведе астероида далеко встрани.

Прекрасно, задачата е почти решена. Ако, разбира се, те имат сонда или поне неин заместител...

Разлистих отпечатаното от информовизора техническо описание на станцията. Тя притежаваше голяма геоложка сонда, отлична ерозионна сонда, която можеше да пробие за час каквато поиска дупка.

В станцията естествено няма достатъчно количество вода. Нищо, можем да я извлечем от скалите, където тя се намира в кристализационно състояние. Въобще откъде онези в станцията вземат вода, кислород? Няма да им ги карат от Земята! Затвореният кръговрат не може да осигури всички потребности. Значи... Аха, точно така било — всичко необходимо те извличат от скалите. Но това е продължителен, твърде продължителен процес. Просто ние не ще успеем да добием вода. Лошо...

„Муле такова! — изругах се аз. — Ти допусна типична грешка: стесни задачата. Какво ти е необходимо? Дуло — ти го имаш, пробил си го. Сега горивото. Защо непременно газ? Защо вода? Защо не твърдо вещество? Работата не е в състоянието на веществото, а в големината на изхвърляната маса и в скоростта на изтичането ѝ. Така че търси заряд, а дали сондажът ще гръмне като оръдие или ще заработи като ракетен двигател — не е толкова важно... И гориво си имаш, колкото си искаш. Половината астероид можеш да обърнеш в гориво, важното е енергията.“

Енергия... Всичко опира до енергията. В това какъв е там реакторът им и може ли той да се приспособи към сондажа.

Реакторът им естествено е стационарен. А стационарният реактор е обемист, истинска широка холандска печка... Ах, дявол!

Стоп. Та нали това е Космос. Техният реактор трябва да бъде с голям капацитет, иначе пренасянето му няма да е изгодно. Разбира се!

И така, реакторът им е портативен. А с каква мощност и производителност за единица време? За да се осигури животът на станцията, не е необходима голяма мощност, а още по-малко висока производителност. Как да не е необходима? Нали трябва да получават вода от камъните? Тук с малка мощност нищо не става. Ура, да живее водата, получавана от камъни! (А също и кислородът!)

Каква продуктивност има реакторът, вече не е важно, съвсем не е важно. Няма такъв реактор, който да не може да бъде взривен. Край, точка!

Взех техническото описание почти сигурен, че ще намеря в него реактор с необходимата ми енерговместимост. Така и излезе.

Сега всичко е елементарно. Даже технически. Ние ще направим на астероида чу-у-у-десно изригване на вулкан (в мащабите на астероидчето, разбира се). Нищо, че този двигател не слуша кормилото. Всъщност каквато и да е посоката на струята, ще свърши работа: трябва да се измени курсът на астероида. А нашият вулкан ще го измени! И как още! Нищо, че момчетата от станцията ще минат известно време без реактор. Затова пък ще видят зрелище! Космичен фойерверк на отлитащи в нищото камъни, нажежени газове и пепел, които с огън и грохот ще изведат астероида от орбитата му. И ще бъде ужасно красиво!...

Дръпнах сметачната машина, въведох данните; получих резултат, който ме задоволи напълно; около десет минути обяснявах на Луната какво трябва да се направи и накрая блажено се протегнах.

Заслужих си тази кратка минута на щастие. Заслужих я, макар че, честно казано, задачата беше примитивна, а аз я решавах нечисто и дълго. Но в контролния срок се вместих! А нали съм само ученик на чародеите!

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 2/1973 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.